

معالجه ریا در عبادات!

دیواریه: احمد علی‌محمد پناه (پندار) سال ۱۴۰۰

۱۳۹۷

تبیع و نگارش:
الحاج امین الدین «سعیدی - سعید افغانی»
مدیر مرکز مطالعات ستراتیژیکی افغان و
مسؤول مرکز فرهنگی حق لاره - چرمنی

بسم الله الرحمن الرحيم
معالجهء ریا در عبادات!

عبادت اسم جامعی است که تمام آنچه را که پروردگار با عظمت ما دوست می دارد و به آن خوشنود می گردد، در بر می گیرد اعم از عقاید و اعمال قلوب و اعمال جوارح و همه اعمالی که بنده به نیت فُربت الهی اجراء نموده و مسلمان را به الله (ج) نزدیک میسازد.

بنابراین همه آنچه که خداوند در کتابش قرآن عظیم الشأن و سنت رسول الله صلی الله علیه وسلم مشروع قرار داده در تعریف عبادت داخل است.

عبادات انواع مختلفی دارند، بعضی از آنها عبادات قلبیاند، مانند ارکان ششگانه ایمان، ترس، رجاء، توکل، رغبت، رهبت و غیره، و بعضی عبادات ظاهری اند، مانند: نماز و زکات، روزه و حج.

اساساً عبادت الله تعالیٰ بر سه اصل و اساس استوار اند:

محبت ، ترس و رجاء (امید)

و علماء این سه اصل را مانند په پرنده ای تشبه نموده و می فرمایند که : سر آن محبت است، و دو بالش مانند ترس و رجا (امید) اند، پس اگر محبت در عبادت خداوند در کار نباشد، عبادت باطل است، چنانچه پرنده‌ی بدون سرباشد، و اگر ترس و امیدش به خداوند برابر نباشد، مانند پرنده‌ی پر و بال شکسته است که هر بالی که شکسته باشد به همان طرف کشیده خواهد شد و توانش را از دست میدهد.

و خداوند متعال این سه اصل را چنین بیان فرموده است: «**أُولَئِكَ الَّذِينَ يَذْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَةَ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ**» (سوره الإسراء: 57)

«آن کسانی که کافران آنان را می پرستند، خود بهسوی پروردگارشان تقرب می جویند و به رحمت وی امیدوارند و از عذاب می ترسند چرا که عذاب پروردگارت همواره در خور پرهیز است»

و خواستن وسیله طلب کردن عبودیت و محبت خداوند است، و کسی که محبت خداوند داشته باشد با عمل صالح به او نزدیک میشود و ترس از او سبب ترک مصیتش میشود و محبت اصل و اساس اخلاص است و عبارت است از تذلل در برابر خداوند و تعظیم او، و ترس واقعی از خداوند اینست که بنده را از ارتکاب محرمات و گناه باز دارد، و رجاء (امید) به خداوند آن است که اگر عبادت خداوند را انجام دهد امید آن داشته باشد که خداوند از او قبول میکند و پاداشش دهد، و اگر گناه کند و توبه کند، امید آن داشته باشد که خداوند توبه اش را میپذیرد و او را میبخشد، و علماء اجماع کرده اند که رجاء بدون عمل مفید نیست، و اگر کسی طاعت خداوند نکند و کارهای نیک انجام ندهد و سپس به خداوند امید داشته باشد که او را زیر رحمت خویش قرار دهد و یا اینکه او را ببخشد، به این آرزو و غرور و سفاحت میگویند و منفعتی برای او نخواهد داشت، و رجاء و امید داشتن به خداوند مانند کسی است که مثلاً دانه ای بکارد و اسباب رویش آنرا فراهم سازد و سپس به خداوند امید داشته باشد که رشد کند و ثمر دهد، ولی آرزو و غرور داشتن مانند کسی است که بدون کاشتن بخواهد درو کند و محصول بر آورد کند که هرگز نخواهد کرد.

ریا چیست؟

کلمه «**ریا**» از «روئت» مشتق شده و به معنای «تظاهر کردن به نیکی، دوربینی و نفاق و انجام کار صرف برای نشان دادن به دیگری آمده است.»

شخصی ریاکار سعی وکوشش بخراج میدهد، هر کاری را که انجام می‌دهد آن را به رُخ دیگران می‌کشد تا مورد تشویق و تکریم قرار گیرد.

علماء در تعریف ریا میفرمایند که: ریا عبارت است از تظاهر منافقانه به کاری نیک است.

همچنان علماء در تعریف ریا می‌افزایند که: ریا عبارت است از : تظاهر و نشان دادن به غیر میباشد، یعنی تظاهر منافقانه به کاری نیک و این بین معنی است که یک شخص عمل خوبی را انجام میدهد، وهد مقصد آن باشد که به این عمل تظاهر کند، و خود را برای مردم و اجتماع شخصی خوبی معرفی بدارد ، و در نهایت اش عمل اش برای تقرب رضای پروردگار نباشد ، و در این تظاهر عبادتی میخواهد اهداف دنیوی را درنظر گیرد و بالای جامعه فخر فروشی کند .

ولی نام ریا در اصطلاح شرعی، مخصوص است به اینکه انسان در انجام عبادات، اهداف دینوی را قصد داشته باشد.

از تحلیل برخی علمای اخلاق چنین استفاده میشود که ریا صرفاً اختصاص به اعمال عبادی نداشته و شامل سایر افعال غیر عبادی انسان نیز میگردد.

پروردگار با عظمت ما با زیبای خاصی در این مورد میفرماید : «**لَا تُطْلُوا صَدَاقَتُكُمْ بِالْمَنَّ وَ الْأَذَى كَلَّذِي يُنْفِقُ مَالَهُ رَئَاءَ النَّاسِ**»(آیه 264 سوره بقره) (صدقات خود را با منت کذاشتن و اذیت باطل نکنید. مثل آن کس که مال خویش برای تظاهر به مردم خرج می کند که عمل چنین شخصی باطل است).

شخص ریاء کار میخواهد با نشان دادن اعمال و کارهای نیک خود میخواهد نوع از اصطلاح اعتبار و منزلت را کسب کند.

و اگر عبادتی انجام می‌دهد یا اقدام به کار خیری و عمل صالحی می‌کند، هدفش این است که مردم را از کار خود آگاه سازد، تا بدینتریب در بین مردم مورد احترام و ستایش قرار گیرد .

در مقابل ریاء «**اختلاص**» قرار دارد که عبارت است از خالص کردن قصد و نیت برای خداوند متعال و خالی کردن نیت از غیر الله و این که همه کارها فقط و فقط برای اطاعت امر پروردگار و کسب رضای الهی انجام شود.

احتیاط باید کرد :

ریا خصلتی ناپسند است و در برخی از اوقات چنان پنهان و آرام در وجود انسان رخنه و نفوذ میکند که خود انسان هم نمی فهمد و متوجه آن نمی شود ، و چه بسا سال ها عمل ریایی انجام دهد و تصور کند که برای خدا عمل کرده است.

تذکر قابل دقت و ضروری :

نکته مهم این که نباید اشتباه کنیم که در بسیاری از موارد واقعاً انجام کاری به صورت

آشکار ریا نیست، بلکه انجام وظیفه است، ولی شیطان و سوشه می‌کند تا انسان را از فیض شرکت در انجام کارهای خیر و عبادات دسته جمعی باز دارد، باید این موارد را شناخت و برای مبارزه با شیطان شایبه ریا را نادیده گرفت و آنها را آشکارا انجام داد.

خواننده محترم!

طوریکه در فوق یاد اور شدیم : یکی از امراض اخلاقی که اعمال انسان را تباہی می‌کشاند همانا ریا و تظاهر است که در دین مقدس اسلام با شدت تمام مورد نکوهش قرار گرفته و شخص ریاکار خارج از دایره ایمان دانسته شده است.
حکم شرع همین است که عمل ریا، با طل کننده عبادات است . این بدین معنی است، هر زمانیکه شخص عمل عبادی از جمله نماز، روزه ، زکاه یا حج بیت الله شریف را بدون اخلاص بجاء می اورد، در مقابل آن هیچ گونه اجر و ثواب را از جانب پروردگار دریافت نمی دارد ، بالعکس در عوض مرتكب گناه و مستحق جزا هم میگردد، زیرا عبادت خویش رابطور خالص و در نهایت امر به نیت پاک برای پروردگار جهانیان انجام نداده است .

پروردگار با عظمت ما با جه زیبای واعجاز می فرماید : **«فویل للمصلین. الذين هم عن صلاتهم ساهون. الذين هم براءون. و يمنعون الماعون.»** (سوره ماعون: 4-7)
یعنی:(پس وای بر نمازگزاران ، همانانکه از نمازشان غافلند، آنان که ریا می‌کنند و از [دادن] زکات [و وسائل و مایحتاج خانه] خودداری می‌ورزند).

کسانی که صدقه و خیرات می دهند و بخاطر کارهایشان بالای مردم منت نهاده و آن را خالص برای خداوند انجام نمی دهند، در عوض از صدقات خویش اجري از جانب الله دریافت ننموده . و مانند زمین سخت و محکمی مبدل می شود که در آن هیچ کشتی و کاری به عمل نمی آید، و قرآن عظیم الشان آنرا چنین بیان فرموده است :

«فمثله كمثل صفوان عليه تراب فأصابه وابل فتركه صلداً لا يقدرون على شيء مماكسبوا» (سوره بقرة: 264) یعنی: (...پس مثل او همچون مثل سنگ خارایی است که بر روی آن، خاکی (نشسته) است، و رگباری به آن رسیده و آن (سنگ) را سخت و صاف بر جای نهاده است. آنان (یعنی: ریاکاران) نیز از آنچه به دست آورده‌اند، بهره‌ای نمی برنند ...)

خداوند عزوجل عبادت ریاکاران را برایشان بیهوده و بی فایده دانسته و می فرماید:
«وقدمنا إلى ما عملوا من عمل فجعلناه هباء منثوراً» (سوره فرقان: 23) یعنی: (و به هر گونه کاری که کرده‌اند می‌پردازیم و آن را [چون] گردی پراکنده می‌سازیم!

ریا در قرآن:

کلمه ریا بصورت کل ،پنج بار در قرآن عظیم الشان تذکر یافته است از جمله :
در (ایه 264 سوره بقره) آمده است : «ای کسانی که ایمان آورده اید! بخشش‌های خود را با منت و آزار، باطل نسازید؛ همانند کسی که مال خود را برای نشان دادن به مردم، انفاق می‌کند؛ و به خدا و روز رستاخیز، ایمان نمی آورد؛ آنها از کاری که انجام داده اند، چیزی به دست نمی‌آورند؛ و خداوند، جمعیت کافران را هدایت نمی‌کند».

همچنان در (آیه 47 سوره انفال) آمده است:-«و مانند کسانی نباشید که از روی هوی پرستی و غرور و خودنمایی در برابر مردم، از سرزمین خود(به سوی میدان بدر) بیرون آمدند؛ و (مردم) را از راه خدا باز می داشتند؛(و سرانجام شکست خوردن) و خداوند به آنچه عمل میکنند احاطه(و آگاهی دارد) دارد».

هکذا در آیه 38 سوره نساء می فرماید :

- «و آنها کسانی هستند که احوال خود را برای نشان دادن به مردم اتفاق می کنند و ایمان به خدا و روز باز پسین ندارند؛(چرا که شیطان، رفیق و همنشین آنهاست؛) و کسی که شیطان قرین او باشد، بد همنشین و قرینی است».

هکذا در (آیات 7-4 سوره ماعون) و (آیه 142 سوره نساء) ، اعمال ریاکارانه مورد نکوهش قرار گرفته است.

أنواع ريا در عبادت :

توجه باید داشت که : ریا خیلی ظریف و دقیق است و در شکل های مختلف ظاهر می شود، خواه در پنهان و خواه آشکار و گاهی شخص ریاکارحتی خودش هم متوجه نیست که ریا در اعمال او رخنه کرده است. ریا در اعمال انسان و عبادات و غیره وارد می شود و بدینوسیله آن اعمال و عبادت را نابود و تباہ وزمینه وسوس شیطان را مساعد می سازد.

وقتی انسان عبادتی را بدون اخلاص به جای می آورد، در مقابل آن هیچ گونه اجر و پاداشی را دریافت نمی کند ، بالعکس در عوض مرتكب گناه و مستحق سزا هم میکردد ، چرا که عبادت را خالص و پاک برای پروردگار با عظمت ادا نه نموده است.

خداوند متعال می فرماید: «**فويل للمصلين، الذين هم عن صلاتهم ساهون، الذين هم يراءون، و يمنعون الماعون.**»(سوره ماعون: 7-4) یعنی: (پس وای بر نمازگزاران. همانانکه از نمازشان غافلند. آنان که ریا می کنند. و از [دادن] زکات [و وسائل و مایحتاج خانه] خودداری می ورزند).

کسانی که صدقه و خیرات می دهند و بخاطر کارهایشان منت نهاده و آن را خالص برای خداوند انجام نمی دهند، در عوض صدقات خویش اجري از جانب خدا دریافت ننموده و مانند زمین سخت و بی حاصل که در آن هیچ کشتی و کاری به عمل نمی آید، که در قرآن در وصف ریاکار آمده است: «**فمثله كمثل صفوان عليه تراب فأصابه وابل فتركه صلدا لا يقدرون على شيء مما كسبوا** » (سوره بقرة: 264) یعنی: (...پس مثل او همچون مثل سنگ خارایی است که بر روی آن، خاکی (نشسته) است، و رگباری به آن رسیده و آن (سنگ) را سخت و صاف بر جای نهاده است. آنان (یعنی: ریاکاران) نیز از آنچه به دست آورده‌اند، فایده و ثمره ای نمی‌برند ...)

خداوند عزوجل عبادت ریاکاران را برایشان بیهوده و بی فایده دانسته و می فرماید: «**وقدمنا إلى ما عملوا من عمل فعلناه هباءً منثوراً**» (سوره فرقان: 23) یعنی: (و به هر گونه کاری که کردند می پردازیم و آن را [چون] گردی پراکنده می سازیم!)

خواننده محترم!

ریا در عبادات انواع و اقسام متعددی دارد از جمله این نوع ریا در آن است که شخص از همان اغاز عبادت در نظر دارد که خود را برای مردم نشان دهد . بطور مثال شخص بخاری نماز میخواند تا مردم اورا در حال نمار خواندن ببیند ، و مردم اورا شخص نماز خوان و نمازگزار در بین مردم تعریف ، تمجید و توصیف نماید .

مثلاً بگویند این شخص چقدر مقبول نماز میخواند . این شخص بسیار شخصی نماز خوان و نماز گزار است این نوع عبادت در جمله عبادات ریایی شامل بوده و این نوع از عبادت بصورت مطلق باطل و نزد الله غیر قابل قبول است .

خداآوند متعال خصوصیت این اشخاص ریاکار از جمله منافقین دانسته و در این مورد با زیبای خاصی می فرماید : «**إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يَخْادِعُونَ اللَّهَ وَ هُوَ خَادِعُهُمْ وَ إِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كَسَالَىٰ . يَرَاءُونَ النَّاسَ وَ لَا يُذَكَّرُونَ اللَّهُ إِلَّا قَلِيلًا .**» (سوره نساء:

142) یعنی: (منافقان با خدا چال و نیرنگ می‌کنند و حال آنکه او با آنان نیرنگ خواهد کرد و چون به نماز ایستاد با کسالت برخیزند با مردم ریا می‌کنند و خدا را جز اندکی یاد نمی‌کنند).

ریاکاری جزو صفات منافقان است و انسان مسلمان تا جاییکه ممکن است باید از آن دوری نماید و قلب و نیت درونی اش را پیوسته برای خداوند پاک و خالص نگه دارد. پیامبر صلی الله علیه و سلم فرموده است: «**إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى أَجْسَادِكُمْ وَ لَا إِلَى صُورِكُمْ، وَ لَكُنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ**» (مسلم) یعنی: (همانا خداوند به جسم و اسکلیت و کالبد شما نمی‌نگرد، بلکه به دلها و اعمال شما می‌نگرد).

صورت دوم ریا کاری در اثنای عبادت به او دست بدده؛ بدین ترتیب که در ابتدای امر خالصانه عبادتش را شروع می‌کند، ولی در اثنای عبادت دچار ریا کاری می‌شود. این عبادت از دو حالت، خالی نیست:

حالت اول: این‌که اول عبادت به آخر آن ارتباطی ندارد، در این صورت اولش صحیح و آخرش باطل است. مانند شخصی که می‌خواهد یکصد درهم صدقه کند، پنجاه درهم اول را خالصانه برای خدا صدقه می‌کند و پس از آن ریا کاری بر او غلبه می‌کند، در این صورت صدقه‌ی پنجاه درهم اولی (ان شاء الله) صحیح و مقبول شده و صدقه‌ی باقیمانده مردود و باطل است؛ زیرا ریا را با اخلاص در آمیخته است.

حالت دوم: این‌که اول عبادت به انتهای آن مرتبط است؛ این مسئله نیز دو صورت دارد: اول این‌که انسان ریای پیش آمده را از خود دفع کرده و به آن تن نمی‌دهد، بلکه از آن روی می‌گرداند. این نوع ریا، ضرری به عبادت او وارد نمی‌کند، چون پیامبر اکرم صلی الله علیه وسلم فرموده است: «**إِنَّ اللَّهَ تَجَاوِرُ عَنِ الْأَمْتِي مَا حَدَّثَ بِهِ أَنْفُسَهَا مَا لَمْ تَعْمَلْ أَوْ تَتَكَلَّمْ**» بخاری (5269) و مسلم (127). «الله تعالی از وسوسه‌هایی که در دل امتم پیدا می‌شود چشم پوشی می‌کند، مدامی که به آن عمل نکند و یا به زبان نیاورد».

دوم این‌که به ریای پیش آمده راضی شده و به آن تن می‌دهد؛ در این صورت همه‌ی عملش باطل می‌گردد، زیرا اول و آخر عبادت با هم مرتبط است. مانند کسی که نمازش را با خلوص نیت آغاز می‌کند و در رکعت‌های بعدی دچار ریاکاری می‌گردد، این نماز همه‌اش باطل می‌گردد.

صورت سوم: این‌که ریا پس از اتمام عبادت پیش بباید، در این صورت تاثیری بر عبادت نداشته و موجب بطلان آن نمی‌گردد، زیرا این شخص عبادت را بطور صحیح به پایان رسانده است و با حدوث ریا پس از اتمام آن فاسد نمی‌شود.

انسانی که عبادتی را انجام می‌دهد و پس از اتمام آن خوشحال و مسرور می‌گردد، که مردم مرا در حال عبادت دیده‌اند، این عبادت نیز باطل نمی‌شود، به شرطی که توقع مادی و معنوی از مردم نداشته باشد. همچنین خوشحالی با خاطر انجام طاعات و عبادات ریا محسوب نمی‌شود، زیرا این کار نشانه‌ی ایمان است.

رسول اکرم صَلَّی اللہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ گفته است: «**مَنْ سَرَّتْهُ حَسَنَتْهُ وَسَاءَتْهُ سَيِّئَتْهُ فَذَلِكُمُ الْمُؤْمِنُ**» «هر کس که نیکی‌ها او را خوشحال و بدی‌ها نار احتش کنند مؤمن است».

(ترمذی (2165)

پیامبر اکرم صَلَّی اللہُ عَلَیْہِ وَسَلَّمَ در مورد انسانی که عمل نیک انجام می‌دهد و مردم او را با خاطر آن مورد ستایش قرار می‌دهند فرموده است: «**تَلَقَّى عَاجِلٌ بُشْرَى الْمُؤْمِنِ**» «این مژده‌ی زود هنگام مؤمن است».

(مسلم (2642) متن حدیث این گونه است.
«**أَرَأَيْتَ الرَّجُلَ يَعْمَلُ الْعَمَلَ مِنَ الْخَيْرِ، وَ يَحْمَدُهُ النَّاسُ عَلَيْهِ؟** فَقَالَ: «**تَلَقَّى عَاجِلٌ بُشْرَى الْمُؤْمِنِ**» (شیخ ابن عثیمین- فتاوی عقیده(200-201)

ریاکاری، شرک است:

حکم شرع در مورد ریا کاری همین است که ریاکاری شرک است. شخص مسلمان باید خود را از ریا نگاه دارد، زیرا که ریا شریک قرار دادن با خداوند سبحانه و تعالی است. ناگفته نباید گذاشت که حتی ریا کاری احیاناً به شرک اکبر هم منتهی می‌شود. از جمله عالم دانشمند جهان اسلام امام ابن قیم: از شرک اصغر بعنوان (ریای اندک) تعبیر کرده است و این نشان می‌دهد که ریای زیاد به شرک اکبر ختم می‌شود. (اغاثة اللہفان (1/59).

الله تعالی می‌فرماید: «**قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ يُوحَى إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ فَمَنْ كَانَ يَرْجُو لِقاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلاً صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا**» (سوره کهف: 110)

ای پیامبر بگو: من تنها انسانی چون شما هستم -فرقم این است که- به من وحی می‌شود که معبود شما یکی است، پس هر کس خواهان دیدار پروردگارش است باید کار شایسته انجام دهد و در پرستش پروردگارش کسی را با او شریک نسازد».

پیامبر صلی الله عليه و سلم می‌فرماید: «**إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخْوَفَ عَلَى أَمْتِي الإِشْرَاكُ بِاللَّهِ، أَمَا إِنِّي لَسْتُ أَقُولُ: يَعْبُدُونَ شَمْسًا وَ لَا قَمَرًا وَ لَا وَتَّنًا، وَلَكِنَّ أَعْمَالًا لِغَيْرِ اللَّهِ وَ شَهْوَةَ خَفْيَةٍ**» (ابن ماجه) یعنی: (بیشترین ترس و نگرانی من برای امتن تنها شرک به خداست، منظور من این نیست که: آن‌ها افتتاب یا مهتاب و یا بت خواهند پرستید، بلکه کارهایی با خاطر غیر الله و شهوت و تمایل پنهانی). و نیز فرموده است: «**إِنَّ أَخْوَفَ مَا أَخْوَافُ عَلَيْكُمُ الشَّرَكُ الْأَصْغَرُ**». قالوا: و ما الشرک الأصغر يا رسول الله؟ قال صلی الله عليه و سلم: «الریاء، یقول الله -عز وجل- یوم القيامة -إِذَا جَزَى النَّاسُ بِأَعْمَالِهِمْ-: اذهبوا إلى الذين کنتم تراعون فی الدنيا؛ فانظروا هل تجدون عندهم جزاء؟» (احمد) یعنی: (بیشترین ترس من درباره ی شما شرک کوچکتر است. گفتد: یا رسول الله، شرک کوچکتر چیست؟

آنحضرت صلی الله علیه و سلم فرمود: ریاء، خداوند عزوجل در روز قیامت و هنگام جزا و پاداش اعمال مردم می فرماید: بروید نزد آنان که در دنیا برای آنان ریا می ورزیدید؛ ببینید آیا پاداشتان نزد آنان می یابید؟)

عمل صالح :

عمل صالح آن عمل است که صحیح و خالصانه باشد و عمل خالصانه آن است که هدف از آن کسب رضای الله تعالیٰ باشد و عمل زمانی صحیح می شود که مطابق شریعت الهی انجام بگیرد. پس آنچه برای غیر الله انجام گرفته و خارج از شریعت اسلامی باشد جزء اعمال صالح محسوب نمی شود و به خود انجام دهنده برگشت داده می شود؛ پیامبر اکرم صَلَّی اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرموده است: «مَنْ عَمِلَ لِيْسَ عَلَیْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ» (مسلم 1718) (هر شخصی عملی انجام دهد که مطابق دستور شریعت ما نباشد آن عمل مردود است».

«إِنَّمَا الْأَعْمَالُ بِالنِّيَّاتِ، وَإِنَّمَا لِكُلِّ اِمْرَئٍ مَا نَوَى». بخاری (1) و مسلم (1907) «قبولی اعمال به نیت‌ها بستگی دارد، هر کس آنچه را که نیت می‌کند به آن می‌رسد». بعضی از علماء گفته‌اند: که این دو حدیث ترازوی اعمال هستند، حدیث نیت ترازوی اعمال باطنی و حدیث اولی ترازوی اعمال ظاهری است. (مراجعه شود فتاوی عقیده ، شیخ ابن عثیمین، صفحه: 100-199)

شخص ریاکار در آتش است:

رسول الله صلی الله علیه و سلم در یکی از جنگها به یاران خویش خبر داد که فلان کس داخل آتش (جهنم) خواهد شد، در حالیکه شخص متذکره همراه مسلمانان در نبرد عملآشتر اک داشت . به کارهای آن مرد نگاه کرده و او را در نظر گرفتند تا ببینند قضیه ی او چیست؟ اما مشاهده کردند به سختی در حال نبرد می باشد.

صحابه تعجبشان افزوں شد ولی کمی بعد حادثه ای عجیبی رخ داد. مرد جنگجو دچار جراحتی شد و شمشیرش را برداشته و با آن به خود ضربتی وارد ساخت. انگاه صاحبه به او گفتند: واي بر تو! آیا خودت را به قتل می رسانی؟ آن شخص جواب داد: من برای ان می جنگیم تا دیگران بی پرواپی مرا دیده و به شجاعت من پی ببرند. آن مرد فوت کرده و سخن رسول الله صلی الله علیه و سلم درباره اش راست پدیدار گشت.

همچنین پیامبر صلی الله علیه و سلم ما را باخبر ساخته است که ریاکاران اولین گروه عذاب شوندگان در روز قیامت می باشند. سه گروه نخست وارد شوندگان به آتش جهنم اینان هستند: عالم، قاری قرآن و شهید! چون در اعمالشان آن را خالص و پاک برای خداوند ننموده و از آن کارها خوشنودی خدا را منظور نداشتند.

معالجه ریا در نماز :

مطابق تعریفات که در فوق از «ریا » بعمل آمده طوری فهیمده میشود که ریا دارایی درجاتی مختلفی است ، که معالجه وتدوای آن بحثی مفصلی برای خود میخواهد ولی ما در این مبحث میخواهیم روی معالجه این مرض مهلك نکاتی مختصه را خدمت خواند گان محترم شریک سازیم :

- اولین و اساسی ترین عامل که در معالجه «ریا » موثر، مفید و کاری می افتد ، باید حب

جاه و منزلت طلبی در نزد مردم که اساس وجوهر «ریا» را تشکیل میدهد باید آنرا از فکر خویش بیرون کنیم ، ماباید در مورد خوب گفتن و بد گفتن مردم و اینکه مردم در باره ما چه قضاوت میکنند ، درباره ما چه فکر میکنند ، باید جزترین اهمیت قایل شویم بلکه کوشش بعمل اریم تا فکر و قلب خویش را با نیت خالص و قلب سلیم آغاز وانجام دهیم .

- باید یقین داشته باشیم که عزّت و ذلت و روزی و نعمت به دست الله است و دلهای مردم نیز در اراده و اختیار اوست هرگز به خاطر جلب رضای این و آن اعمال خود را آلوده به ریا نه سازیم . اگر به یقین بدانیم هرکسی که با الله است همه چیز دارد ، و کسی که از او جداست فاقد همه چیز است . **«إِنْ يَنْصُرُكُمُ اللَّهُ فَلَا غَالِبَ لَكُمْ وَ إِنْ يَخْذُلُكُمْ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَنْصُرُكُمْ مِنْ بَعْدِهِ»** (اگر خداوند شما را یاری کند هیچ کس بر شما غلبه نخواهد کرد و اگر دست از یاری شما بر دارد هیچ کس نمی تواند شما را یاری وکم رساند) (سوره آل عمران ، آیه 160) و اگر به این حقیقت قرآنی توجه کنیم ، در خواهیم یافت که تمام عزّت نزد پروردگار است . **«الَّذِينَ يَتَّخِذُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلَيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ أَيْتَنَّوْنَ عِنْدَهُمُ الْعِزَّةَ فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا»** (آیا کسانی که با دشمنان الله طرح دوستی می بندند ، می خواهند عزّت و آبرو نزد آنها کسب کنند ، با این که همه عزّتها از آن الله است) (سوره نساء آیه 139)

- در طول زندگی خویش باید به خطرات و زیان ها ای ریا متوجه بود ، ریا قلب انسان را تاریک می سازد و اصلاح قلب را می رباید .

ثانیاً : همین عمل ریا است که ثمره اعمال نیک ما را طعمه حریق ساخته و به اصطلاح جنت نعیم را برای ما به جهنم و اسفل من النار مبدل می سازد . ریا در عبادات و اوامر الاهی در حقیقت نوعی استهزا و مسخر کردن هدایات و دساتیر پروردگار است و به یقین موجب غضب الهی خواهد شد .

- باید در طول حیات خویش در برخی از اوقات طوری کوشش نمایم که برخی از مستحبات نماز را برای زدون اثار ریا ، بطور خفی دور از انظار بجا اریم . یقین باید کرد ، زمانیکه انسان ایمان قوی قلبی داشته باشد ، و ایمان در اعماق وجودش مستقر باشد ، دلیلی وجود ندارد که انسان برای جلب توجه مردم و کسب وجاht و آبرو یا جلب اعتماد آنها خود را آلوده به اعمال نفاق کند !

بعضی از علمای اخلاق گفته اند: ریشه اصلی ریاکاری حبّ جاه ، مقام و منزلت دنیاپی است ، اگر دقیق توجه نمایم به سه اصل بازخواهیم گشت : علاقه به ستایش ، تعریف و توصیف مردم ، فرار از مذمت و نکوهش آنها ، و طمع ورزیدن به آنچه در دست مردم است .

بطور مثال برخی از انسانها خواستار اشتراک در امرجهاد میشوند، تا مردم او را انسان شجاع و قهرمان به نامند ، و گاهی در جهاد فی سبیل الله اشتراک می ورزند که غنائم جنگی بدست ارند ، ولی فراموش کرده اند که انسان زمانی از جهاد خویش بهرمند خواهد شد که جهادش خاص بخاطر رضای پروردگار و اعلای کلمت الله باشد . نه بخاطر حب دنیا چوکی و مقام .

- اگر حقیقت وجوهر ریا مورد تحلیل و ارزیابی قرار داده شود : در خواهیم یافت که :

ریا مانند آتش سوزانی است که در خرم اعمال انسان می‌افتد و همه هست و بود انرا به خاکستر مبدل می‌سازد ، نه تنها عبادات و طاعات انسان را بر باد می‌سازد ، بلکه گناه بزرگی است که مایه روسياهی ریاکار در دنیا و آخرت می‌گردد.

- ریا همچون موریانه ای است که ستونهای کاخ سعادت انسان را از درون خالی و پوسیده می‌سازد .

- ریا کاری نوعی کفر و نفاق و شرك است.

- ریاکاری شخصیت انسان را لکدار می‌سازد و آزادگی و حریّت و کرامت انسانی را از او می‌گیرد و بدین ترتیب مردم در روز قیامت ریاکاران اند .

- توجه به این فهم که ریا نابود کننده اجر و پاداش اخروی اعمال انسان است؛ کسی که توجه داشته باشد که عملی که ذره ای ریا و نا خالصی در آن وجود داشته باشد در پیشگاه خداوند متعال فاقد هر گونه ارزش و پاداش است و خداوند هیچ اجری به آن نخواهد داد .
در اخیر باید گفت :

- شیطان در بسیاری مواقع برای گمراه کردن انسان از این راهها وارد می‌شود که تو مصروف ریا باشی و ... بنابر این انسان باید سعی عظیمی خویش را بخرچ دهد ، تا راه نفوذ را بر شیطان بیندد، و با همه توانمندی بکوشد تا اعمال عبادی خویش منزه و مبرا از ریا انجام دهد .

همچنان نباید فراموش کرد که در برخی از اوقات چنین حالتی پیش می‌اید که تفکیک کردن حدومر زین اخلاص و ریا کاری سخت و دوشواری است ، و این متعلق به نیت انسانها که بجز الله تعالى از آن مطلع است ، پس نباید به حکم عقلی وبطور عاجل و احساساتی بر دیگران بدگمان شویم ، و انان را متصف به ریا سازیم . اصدار حکم دور از انصاف و مخالف احکام شرعی می‌باشد .

- توبه از هر گناهی - حتی شرك - نزد پروردگار پذیرفتی شدنی است، اگر انسان هر وقت از ریا و اعمال ریاکارانه خویش توبه بکشد ، توبه اش نزد پروردگار مستجاب می‌گردد ، الهی مرا از ریا و اعمال ریاکارانه در امان بداری . امین یارب العالمین .

نفاق و ریا :

گفتم ریا گناه اکبر و در بسیاری از موارد شرك اکبر است ولی نباید فراموش کرد که نفاق بدتر از ریا است .

نفاق یعنی اینکه انسان خیر و خوبی را اظهار نماید، در حالی که در باطن خود شر و بدی را نهفته داشته است. فرق نمی‌کند چه نفاق عملی باشد یا نفاق عقیدتی اما نباید فراموش کرد که نفاق عقیدتی انسان را از دین خارج می‌کند (**والعياذ بالله**) و نفاق عملی گاهی انسان را از دایرة دین بیرون می‌نماید و گاهی نه .

تصویرت کل دیده می‌شود که نفاق از ریا بدتر است، با این که ریا علامتی از نشانه‌های منافقین است، خداوند متعال فرموده است: «**يُرَأُونَ النَّاسَ وَلَا يُذَكَّرُونَ اللَّهُ إِلَّا قَلِيلًا**» (نساء: 142). یعنی: «با مردم ریا می‌کنند و خدای را کمتر یاد می‌کنند و جز اندکی به عبادت او نمی‌پردازند». (مأخذ های عمدہ: کتاب «قواعد و رهنمونهای بیداری اسلامی» از فتاوی و نصائح علامه شیخ محمد صالح بن العثیمین رحمه الله تعالى)

فهرست مندرج :

	مقدمه	1
	ریا چیست؟	2
	ریا در قرآن	3
	انواع ریا در عبادت	4
	ریاکاری، شرک است	5
	عمل صالح	6
	شخص ریاکار در آتش است	7
	معالجه ریا در نماز	8
	نفاق و ریا	9

معالجهء ریا در عبادات!

تبوع، نگارش و نوشته از:
امین الدین « سعیدی - سعید افغانی »
ادرس ارتباطی :

saidafghani@hotmail.com